

ÖĞRETMEN ADAYLARININ İSTİKLÂL MARŞI'NDA KULLANILAN KAVRAMLARI ANLAMA DÜZEYLERİ

Prof. Dr. Hacı DURAN*
Arş. Gör. Fatma TORUN**

ÖZET

İstiklâl Marşı'nın doğru anlaşılıp yorumlanması için marşta kullanılan (şafak, sancak, celâl, şühedâ, ceriha vd.) bazı temel kavramların bilinmesi ve buldukları bağlama göre anlamlandırılması gerekmektedir. İstiklâl Marşı'nın açıklaması, ilköğretimin birinci kademesinden orta öğretimin son dönemine kadar, özellikle Türkçe ve Edebiyat derslerinde öğrencilere öğretilmektedir. Üniversiteye gelene kadar eğitimlerinin hemen her döneminde İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramlarla karşılaşmış olan öğretmen adaylarının bu kavramlara dair bilgileri önemlidir. Öğretmen adaylarının, özellikle ilköğretimde görev yapacakları düşünülecek olursa, İstiklâl Marşı'nı doğru anlayıp yorumlamaları daha da önem kazanmaktadır. Bu durumdan hareketle, öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nın anlamı ile ilgili kavram bilgilerini ölçmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada, nitel araştırma metodolojisinin desenlerinden biri olan, bir ya da birkaç özel durumu derinlemesine incelemeyi esas alan, durum çalışması (case study) yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2010–2011 öğretim yılında Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 66 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen kavram bilgi testi kullanılmıştır. Kavram bilgi testinden elde edilen nitel verilerin analizinde içerik analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İstiklâl Marşı, Öğretmen Adayı, İçerik Analizi.

* Adıyaman Üniversitesi Adıyaman Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

** Adıyaman Üniversitesi Adıyaman Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü

ABSTRACT

Some basic concepts used in Independence Anthem (dawn, flag, rage, martyr, wound etc.) which is our national anthem must be known and interpreted depending on context for the correctly understanding and interpretation of the national anthem. Description of the Independence Anthem has been taught to students, especially in Turkish and literature lessons every period of the first step on primary education up to secondary school.. Knowledge of teacher candidates on these concepts is important because they had learned these concepts every period in their education until coming to university. Especially thinking that the teacher candidates will work in primary education, their understanding and interpreting of Independence Anthem is gaining more important. This study was conducted to determine concept knowledge of teacher candidates used in Independence Anthem.

In this study, case study, which is the one of research designs of qualitative research methods, was used in order to investigate in-depth analysis of one or several special status. The study group consists of 66 per-service teachers who attending in Adıyaman University Faculty of Education, Social Studies Programme in 2010-2011 academic year. Concept Knowledge Test was used in this study, which was developed by researcher as the data collection instrument. Data were analyzed by content analysis method and was offered suggestions in line with the findings.

Key Words: *Independence Anthem, Teacher Candidate, Content Analysis.*

GİRİŞ

Toplumların tarihi bir yönüyle milletleşme tarihidir. Ortak geleneklere, yaşam biçimlerine, siyasi idarelere, ülkelere, tarihsel dönüşümlere ve ekonomik çıkarlara mensup olan halklar millet olabilmek için her zaman çaba sarf etmişlerdir. Birlik, beraberlik, dayanışma ve kardeşlik değerleri milletleşmeyi besleyen önemli unsurlardır.

Bir toplumun millet olabilmesi için bazı temel öğelerin bulunması gerekmektedir. Bu temel öğeler yazısız, gizli sözleşmeler niteliğindeki bazı soyut değerler olabileceği gibi; herkese açık ve somut ortak belgeler niteliğinde

de olabilmektedir.¹ Ortak toprak parçası, ortak dil, bayrak, gelenek ve görenekler bu temel öğelerden sadece bazılarıdır. Millet kavramını Türk Dil Kurumu, “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu”², olarak tanımlamaktadır.

Milleti oluşturan şartlar ve değişkenler dönemden döneme farklı olmakla birlikte, kültür birliği, birlikte yaşama arzusu, ortak ülkü, ortak irade ve milli bilinç³ milletleşen toplumların tümünde görülen ortak özelliklerdir.

Bir toplumun millet olmasını sağlayan, milli bilincin oluşturulmasında ve yaşatılmasında önemli görevler üstlenen milli marşlar da bu temel öğelerden biridir⁴. Bir ülkenin en önemli bağımsızlık sembollerinden biri olan milli marşlar genellikle o ülkenin resmi makamlarınca onaylanır, milli bayramlarda ve törenlerde bir ritim eşliğinde seslendirilirler.

Dünyanın ilk milli marşı olarak bilinen “God Save the Queen”, Büyük Britanya’nın ulusal marşı olarak kabul edilmesine rağmen, resmi olarak bu ülkenin ulusal marşı olarak ilan edilmemiştir. Ancak geleneksel olarak 1745 yılından beri bu marş İngiltere’nin milli marşı olarak kullanılmaktadır. Resmi törenlerde sadece ilk kıtası söylenen marşın sözleri tahttaki kişinin kral veya kraliçe olması durumuna göre "Tanrı Kralı Korusun" veya "Tanrı Kraliçeyi Korusun" şeklinde değişir.⁵

Milli marşlarda genellikle iddiasız bir dil kullanılır ve şarkı sözleri niteliğinde, zayıf kullanımlara rastlanır. Halkın ortak duygu ve değerlerine hitap ettiği için, halkın çoğu tarafından anlaşılacak ve dile kolay gelebilecek kelimelerin seçilmesine dikkat edilir. Marş metinlerinde genellikle “vatan,

¹ Elmas, Nazım (2006) “Mehmet Akif’in Sanatı İle Milli Marş Olan Şiir”, **Bilim ve aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:73, MEB. Yayınları.

² [\(27.01.2011\)](http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx)

³ Erkal E.Mustafa, **Sosyoloji (Toplumbilimi)**, Der Yay. İstanbul 1999, sh. 43

⁴ Çuhadar, Hakan (2009) “Türkiye’de Ulusalçılığın Değişmeyen Simgesi: Onuncu Yıl Marşı”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:9, Sayı: 2.

⁵ Aydın, Rıza (2006) “Türkiye’de Ortaöğretim Kurumlarında İstiklâl Marşı Söyleme Ve Yönetme Problemleri”, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

millet, istiklâl, yürek, bayrak, kan şehit” gibi, hitap ettiği halkı etkileyecek kelimeler kullanılır⁶

Milli marşlar tıpkı başkent, dil ve bayrak gibi, devletlerin biçimsel unsurlarından biridir⁷. İstiklâl marşları, genellikle bir milletin bağımsızlığını kazanması sonucu ya da zaten bağımsız olan bir milletin, bağımsızlığından vazgeçmeyeceğini, tüm dünyaya duyurmak için yazılan marşlardır.

İstiklâl Marşı da Türk milletinin İstiklâl Savaşı ile kazandığı bağımsızlığı ve egemenliği, tüm dünyaya duyurmak için, Türk milleti adına Mehmet Akif Ersoy tarafından yazılmış olan bir şiidir, marştır. Marşın yazılması ve milli marş olarak kabul edilmesi çok kolay olmamıştır.

İstiklâl Savaşı kazanıldıktan sonra milli marş ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun için, Türk ordusu bir şiir yarışması düzenlemeye karar vermiş ve kazanana 500 lira ödül verilmesini kararlaştırmıştır. Yarışmaya pek çok şair şiir göndermiş, fakat hiçbirinin Türk milletinin vermiş olduğu büyük mücadeleyi tam olarak yansıtamadığı düşünüldüğü için kabul edilmedi.

Yarışmada para ödülü bulunduğu için Mehmet Akif yarışmaya katılmamıştır. Dönemin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver böyle bir şiiri ancak Mehmet Akif gibi bir vatanseverin yazabileceğini düşünüyordu. Bu sebeple Mehmet Akif'e bir mektup yazdı. Mektubunda, milletin ihtiyacı olan bir şiiri yazmasını ve bunun karşılığında kendine para ödülünün verilmeyeceğini rica ederek belirtti. Bunun üzerine Mehmet Akif, daha sonra milli marş olarak kabul edilen İstiklâl Marşı'nı yazdı.

Marş, 12 Mart 1921 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde oy birliğiyle Türk milletinin milli marşı olarak kabul edildi. Milletvekilleri dakikalarca marşı ayakta alkışladılar. Mehmet Akif şiir için vaat edilen 500 lira para ödülünü almayacağını söylediye de ordu parayı almasını istedi. O

⁶ Tepebaşı, Fatih (2004) “Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı Ve İşlevleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:17,s. 385. ; Doğan, D.Mehmet (2006) “İstiklâl Marşı: Derin Bir Milli Mutabakat Metni”, **Bilim Ve Akıl Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:73, Özel sayı.

⁷ Tepebaşı, Fatih (2004) “Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı Ve İşlevleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**.

dönemde maddi sıkıntı içinde olan Mehmet Akif parayı kabul etti ancak paranın tamamını bir hayır kurumuna bağışladı.⁸

Düşman işgaline karşı Türk milletini uyandırmak ve bilinçlendirmek için, camilerde halka vaaz vererek büyük mücadelede bizzat yer alan Mehmet Akif Ersoy,⁹ İstiklâl Marşı'nı kahraman ordumuza ithafen yazmış ve tüm eserlerini topladığı Safahat'a almayarak marşı Türk milletine armağan etmiştir. Böyle bir marşı ancak bu zorlukları yaşamış ve sıkıntılara şahit olmuş biri yazabilirdi. Akandere, "Oğlu Emin Akif Ersoy'un Anlatımlarıyla Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadeleye Katılması ve Bazı Hususiyetleri" adlı çalışmasında, Mehmet Akif'in gerek İstanbul'da gerekse Anadolu'da bulunduğu süre içinde vatanın düşman işgalinden kurtulması için canla başla çalıştığını belirtmiştir.¹⁰

İstiklâl Marşı Türk milletinin geçmişi ile arasında kurulan önemli bir bağıdır. Türk ulusunun milli birlik ve beraberliğinin simgesi olan İstiklâl Marşı özlü sözleriyle Türk Milleti'nin vatanına ve bayrağına olan sevgisini ve bağlılığını, özgürlük ve bağımsızlık tutkusunu ve bu değerler için büyükten küçüğe tüm milletin hiç düşünmeden vatanı için canını verebileceğini oldukça etkili bir şekilde anlatmaktadır.

İstiklâl Marşı'nın okunduğu her ortamda insanlar birbirlerini tanırsınlar veya tanımasınlar ortak duyguları paylaşırlar. Vatan, millet ve bayrak sevgisi, bağımsızlık ve özgürlük tutkusu bir kat daha artar.

Geçmişle aramızda kurulan bağın güçlenmesi için yetişen genç kuşakların da İstiklâl Marşı'mızı anlamına uygun şekilde öğrenmeleri gerekmektedir. Okullarda öğrencilere okul öncesi eğitim döneminden başlayarak İstiklâl Marşı aşama aşama öğretilmektedir.

Ülkemizde tüm ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında haftanın ilk ders saatinden önce ve son ders saatinden sonra yapılan bayrak töreninde bütün öğrenciler tarafından İstiklâl Marşı söylenir. Öğrenciler böylece gerek gizil

⁸ Şehsuvaroğlu, Lütfü (2002). **Mehmet Akif Ersoy**, Ankara, Alternatif Yayınları.

⁹ Timurtaş, Faruk K. (2006) **Mehmet Akif ve Cemiyetimiz**, 2. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları; Özdemir, Şaban ve Tahsin Yıldırım (2008) **Mehmet Akif'i Anlamak**, İstanbul, Yağmur yayınevi.

¹⁰ Akandere, O., "Oğlu Emin Akif Ersoy'un Anlatımlarıyla Mehmet Akif Ersoy'un Milli Mücadeleye Katılması Ve Bazı Hususiyetleri", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 20, s.723.

gerekse kasıtlı bir şekilde İstiklâl Marşı'nın okunuşunu öğrenirler. Ancak İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramların bazıları gerçek, bazıları ise mecaz anlamda kullanılmaktadır. Kavramlara anlamları dışında anlamlar yüklenmiştir. Kavramların İstiklâl Marşı'nda kullanılan anlama uygun bir şekilde öğrenilebilmesi için öğretmenler tarafından öğrencilere kasıtlı bir eğitim verilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde her öğrenci eğitiminin bir döneminde İstiklâl Marşı'nın anlamına yönelik bir eğitim almıştır. Özellikle İstiklâl Marşı'nın açıklaması (tahlili) ilköğretimde okullarında Türkçe derslerinde, orta öğretim okullarında ise edebiyat derslerinde öğretilmektedir. Lisans eğitimi almaya hak kazanmış öğrenciler eğitim hayatları boyunca bir şekilde İstiklâl Marşı'nın tahlili ile karşılaşmışlardır.

Bu çalışmanın amacı lisans eğitimi almaya hak kazanmış olan öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramları ne düzeyde anladıklarını belirlemeye çalışmaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramları anlama düzeylerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden biri olan, bir ya da birkaç özel durumu derinlemesine incelemeyi esas alan durum çalışması (case study) yöntemi kullanılmıştır.

ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2010–2011 eğitim-öğretim yılında Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan 66 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma için gerekli olan verilerin toplanması için araştırmacı tarafından “Kavram Bilgi Testi” hazırlanmıştır. Kavram bilgi testine İstiklâl Marşı'nın on kıtası yazılarak marşta kullanılan on dört kavramın (şafak, sancak,

ocak, celâl, bent, garp, şühedâ, Hüdâ, cüda, mabet, vecd, ceriha, izmihlâl, istiklâl) altı çizilmiş ve öğretmen adaylarından bu kavramları İstiklâl Marşı'ndaki anlamlarına uygun olarak açıklamaları istenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından kavramların özellikle marşta kullanılan anlamlarına uygun şekilde açıklamaları gerektiği sözlü olarak da ifade edilmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinde verileri analizi etmek amacıyla kullanılan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi, toplanan verilerin önce kavramsallaştırılmasını, daha sonra ortaya çıkan kavramların mantıklı bir şekilde düzenlenmesini ve yapılan bu düzenlemeye göre veriyi açıklayan temanın/temaların inşa edilmesini esas almaktadır. İçerik analizinde güvenilirliği artırmak, yanlılığı azaltmak ve veriler arasında karşılaştırma yapabilmek amacıyla genellikle elde edilen bulgular sayısallaştırılır¹¹. Sayısal olarak tekrarlanan kavramlar ve anlamlar daha sonra konuyla ilgisi olan metinlerle yorumlanır.

Deneklerin kavramlara yükledikleri anlamların merkezi eğilimleri göz önünde bulundurulmuştur. Hangi anlamın daha çok tekrarlandığı yani yüklendiği tabloların en üst tarafına yazılmıştır. Bu şekilde oluşturulan kavramlar anlam yükleme tabloları daha sonra yorumlanmıştır.

Bu çalışmada İstiklâl Marşı'nda kullanılan kavramların analizinde konu ile ilgili bazı temel çalışmalar kaynak olarak kullanılmıştır. Kavramların bu kaynaklarda kullanılan anlamları birbiri ile karşılaştırılmış, kavramlarla ilgili benzer ve farklı anlamlar belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının kavramlara yükledikleri anlamlar, kaynaklardaki açıklamalar doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu ana kaynaklar dışında konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da kavramların kullanımları incelenmiş ve çalışmada bunlardan da yararlanılmıştır. Ana kaynak olarak kullanılan çalışmalar aşağıda belirtilmiştir.

Türk Dil Kurumu'nun yayınlamış olduğu Büyük Türkçe Sözlük,

İsa Kocakaplan'ın "İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy" adlı kitabında yer alan Prof. Dr. Mehmet Kaplan'ın İstiklâl Marşı tahlili,

¹¹ Yıldırım, Ali; Şimşek, Hasan (2005) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara, Seçkin Yayınları.

M. Ertuğrul Düzdağ'ın yapmış olduğu “İstiklâl Marşı'nı Açıklama Denemesi” adlı çalışması,

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde toplanmış olan verilerin araştırmanın problemi çerçevesinde çözümlenmesiyle elde edilen bulgulara ve bunların yorumlarına yer verilmiştir.

Tablo 1: Öğretmen Adaylarının Şafak Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Şafak Kavramı	1. Güneşin ilk doğduğu anlar	21
	2. Gökyüzü	17
	3. Tan vakti	10
	4. Ufuk çizgisi	9
	5. Cevapsız	7
	6. Yurt	5
	7. Akşama doğru	4
Toplam		66

Tablo 1’de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan şafak kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre şafak kavramı en çok “güneşin ilk doğduğu anlar” (f=21) olarak tanımlanmıştır. Bunu “gökyüzü” (f=17), “tan vakti” (f=10), “ufuk çizgisi” (f=9), “yurt” (f=5) ve “akşama doğru” (f=4) tanımları izlemektedir. 7 öğretmen adayı ise kavramı cevapsız bırakmıştır. Şafak kavramının tanımı ile ilgili bazı öğretmen adaylarının ifadeleri ise;

“Gelecek gün için başlangıç (f=2)”, “yeryüzü (f=2)”, “genişlik (f=1)”, “bayrak (f=1)” şeklinde olmuştur.

Türk Dil Kurumu, kavramı “Güneş doğmadan az önce beliren aydınlık” şeklinde tanımlamış ve kavramı İstiklâl Marşı’nda yer alan “Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,” dizesi ile örneklendirmiştir¹². Duymaz (2008)

¹² Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, 10.Baskı, Ankara, 1841.

“Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşı’mız” adlı çalışmasında şafak kavramını İstiklâl Marşı’nda güneşin batmasından sonra gökyüzünde oluşan kızılılık anlamında kullanıldığını belirtmiştir¹³. Banarlı (1961) da “İstiklâl Marşı’nın Manası” başlıklı çalışmasında şafak kavramının marşta “gün battıktan sonra, ufukta kalan ve gittikçe sönen kırmızı aydınlık” manasında kullanılmış olabileceğini belirtmiştir¹⁴.

Öğretmen adaylarının vermiş oldukları “güneşin ilk doğduğu anlar, tan vakti ve ufuk çizgisi” tanımları TDK’nın tanımına yakın anlamlarda kullanılmıştır. Kavrama yüklenen “akşama doğru” anlamı ise Duymaz’ın açıklaması ile örtüşmektedir. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının “şafak” kavramına yükledikleri anlamların çoğu kavramın İstiklâl Marşı’nda kullanılan anlamı ile örtüşmektedir. Öğrencilerin bir kısmı ise şafak kavramına mecaz anlam yükleyerek “gökyüzü, yurt” tanımlamalarını yapmışlardır.

Şafak kavramına yüklenen diğer anlamlar ise kavramla ilişkisiz anlamlardır. Çalışma grubunda yer alan 66 öğretmen adayından yedisinin kavramı cevapsız bırakmaları ise bu öğretmen adaylarının kavramın gerçek veya mecaz anlamları hakkında bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir. Elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının çoğunluğunun şafak kavramına doğrudan veya mecazen doğru anlam yüklediklerini ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Sancak Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Sancak Kavramı	1. Bayrak	53
	2. Cevapsız	7
	3. Bağımsızlık simgesi	4
	4. Tuğ	1
	5. Özgür bir vatan	1
Toplam		66

¹³ Duymaz, Recep (2008) **Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız**, İstanbul, 3F Yayınevi, 69.

¹⁴ Banarlı, Nihad Sami (1961) **İstiklâl Marşı’nın Manası**, Mehmet Akif, İstanbul, Çeltüt Matbaacılık, 22.

Tablo 2’de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan sancak kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre sancak kavramı en çok “Bayrak” (f=53) olarak tanımlanmıştır. Bunu “bağımsızlık simgesi” (f=4), “Tuğ” (f=1), “özgür bir vatan” (f=1) tanımları izlemektedir. Yine şafak kavramında olduğu gibi sancak kavramını da 7 öğretmen adayı cevapsız bırakmıştır. Sancak kavramının tanımı ile ilgili bazı öğretmen adaylarının ifadeleri ise;

“Şehzadelerin eğitildiği yer”, “bayrağın dalgalandığı yer” ve “bayrak takılan direk” şeklinde olmuştur.

Türk Dil Kurumu kavramı “1. Bayrak, liva. 2. Çoğunlukla askeri birliklere verilen yazı işlemeli, kenarları saçaklı ve gönderli bayrak” şeklinde tanımlamıştır¹⁵. Ayrıca Düздаğ “İstiklâl Marşı’nı Açıklama Denemesi” ve Kaplan “İstiklâl Marşı’nın Tahlili” adlı çalışmalarında sancak kavramını bayrak olarak açıklamışlardır¹⁶. Soysal “Tarihsel Süreçte Bayrak Ve Sancaklarımız” adlı çalışmasında sancak kavramının günümüz Türkçesinde en yaygın kullanılan anlamının, bayrak olduğunu belirtmiş ve İstiklâl Marşı’ndan örnekler vermiştir.

Öğretmen adaylarının çoğunun, sancak kavramına yükledikleri bayrak anlamı, marşta kullanılan anlamla aynı veya yakın anlamlıdır. Öğretmen adaylarının bir kısmı “bağımsızlık simgesi” ve “özgür bir vatan” cevabı ile kavrama mecaz bir anlam yüklemişlerdir. Bir kısmı ise “bayrak takılan direk”, “bayrağın dalgalandığı yer” ve “şehzadelerin eğitildiği yer” yanıtını vererek tamamen ilişkisiz tanımlar yapmışlardır. Elde edilen bulgular öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun sancak kavramına İstiklâl Marşı’nda kullanılan anlamına uygun anlam yüklediklerini ortaya çıkarmaktadır.

¹⁵ Türk Dil Kurumu, (2005) **Türkçe Sözlük**, s.1696.

¹⁶ Kocakaplan, İsa, (2008) **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy**, 6. Baskı, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının Ocak Kavramına Yükladikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Ocak Kavramı	1. Ev, hane	28
	2. Cevapsız	17
	3. Aile, soy	14
	4. İçinde ateş yakılan yer	6
	5. Yurt	4
	6. Devlet	1
Toplam		66

Tablo 3’te öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan ocak kavramına yükladikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre ocak kavramı en çok “ev, hane” (f=28) olarak tanımlanmıştır. Bunu “aile, soy” (f=14), “içinde ateş yakılan yer” (f=6), “yurt” (f=4) ve “devlet” (f=1) tanımları izlemiştir. Bu kavramı 17 öğretmen adayı cevapsız bırakmıştır.

Türk Dil Kurumu ocak kavramının ilk anlamını “ ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma vb. amaçlarla kullanılan yer” şeklinde tanımlarken, alt anlam olarak, “Ev, aile, soy” şeklinde tanımlamıştır¹⁷. Kaplan İstiklâl Marşı’nı açıklarken ocak kavramını, “aile” ve “ev” şeklinde açıklamıştır. Düzdağ yaptığı çalışmasında kavramı “bacasından duman çıkan ev”e benzetmiştir¹⁸. Banarlı çalışmasında kavramı aile ve insan manasında açıklamıştır¹⁹.

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun yapmış olduğu tanımlar, metinlerde yer alan tanımları destekler niteliktedir. Altı öğretmen adayı kavramın alt anlamlarından biri olan “içinde ateş yakılan yer” olarak doğru tanımlamışlardır ancak tam olarak evi veya aileyi kast edip etmedikleri anlaşılamamıştır. Yurt ve devlet tanımlarını yapan öğretmen adayları ise ilişkisiz tanımlar yapmışlardır. Elde edilen bulgular öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun ocak kavramına doğrudan veya mecazen İstiklâl Marşı’nda

¹⁷ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.1488.

¹⁸ Düzdağ, M. Ertuğrul, (2006) **İstiklâl Marşını Açıklama Denemesi**.

¹⁹ Banarlı, Nihad Sami (1961) **İstiklâl Marşı’nın Manası**, Mehmet Akif, İstanbul, Çeltüt Matbaacılık, 23.

kullanılan anlamına uygun anlam yüklediklerini ortaya çıkarmaktadır. On yedi öğrencinin ocak kavramı hakkında bilgi sahibi olmamasının düşündürücü olduğunu da belirtmek gerekir. Çünkü yıllar boyunca hakkında ders gördüğü bir marşta yer alan bir kavramın anlamını tam olarak öğrenmemek, verilen eğitimi tartışılır bir duruma da getirmektedir.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Celâl Kavramına Yükledikleri Anlamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	F
Celâl Kavramı	1. Sinirlenme, öfke	52
	2. Cevapsız	8
	3. Büyüklük, kibirlenmek	4
	4. Umutsuzluk	2
	5. Coşmak	1
	6. Allah'ın isimlerinden biri	1
Toplam		66

Tablo 4'te öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan celâl kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre celâl kavramı en çok “sinirlenme, öfke” (f=52) olarak tanımlanmıştır. Bunu, “Büyüklük, kibirlenme” (f=4), “umutsuzluk” (f=2), “coşmak” (f=1) ve “Allah'ın isimlerinden biri” (f=1) tanımları izlemiştir. Kavramı 8 öğretmen adayı cevapsız bırakmıştır.

Türk Dil Kurumu celâl kavramının İstiklâl Marşı'nda kullanılan anlamını “1. Büyüklük, ululuk. 2. Öfke, kızgınlık şeklinde tanımlamış ve kavramı İstiklâl Marşı'ndaki “..., ne bu şiddet bu celâl” mısrası ile örneklendirmiştir²⁰. Ergin, “İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy” adlı çalışmasında Mehmet Akif Ersoy'un “Çatma kurban olayım çehreni ey nazlı hilal/ Kahraman ırkıma gül, ne bu şiddet bu celâl,” dizeleriyle al bayrağımızın gönlünü almaya çalıştığını belirtmiştir. Ergin, yaptığı bu benzetmeyle bayrağın kızgınlığını ifade etmiştir²¹.

²⁰ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, 356.

²¹ Ergin, Muharrem (1992) “İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif”, **Mehmet Akif'i Anlatıyorlar**, İstanbul, Aydınlık Ocağı Yayını.

Düzdağ ve Kaplan da yaptıkları çalışmalarda celâl kavramını kızgınlık ve öfke olarak açıklamışlardır²².

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu, kavramı doğru anlamıyla tanımlamışlardır. Bir kısmı, kavramı mecazen kızgınlıktan doğan bir büyüklük ve kibirlenme şeklinde tanımlarken, bir kısmı ise umutsuzluk, coşmak gibi kavramla ilişkisiz anlamlara gelecek şekilde tanımlamıştır. Bir öğretmen adayı ise kavramın yan anlamlarından biri olan Allah'ın isimlerinden biri, anlamını yüklemiştir.

Deneklerden 12 tanesi kavramın anlamını bilememiştir. Yukarıda belirtildiği gibi ya cevapsız bırakmışlar, ya da tamamen alakasız bir mana yüklemiştir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Bent Kavramına Yükledikleri Anlamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Bent Kavramı	1. Engel	17
	2. Set, barikat	13
	3. Beden, vücut	13
	4. Cevapsız	10
	5. Benlik	9
	6. Sınır, çizgi	5
	7. Bağlanan, bağ	4
Toplam		66

Tablo 5'te öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan bent kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre bent kavramı en çok “engel” (f=17) olarak tanımlanmıştır. Bunu “set, barikat” (f=13) anlamı izlemiştir. Kavrama, “beden, vücut” (f=13), “benlik” (f=9) anlamını yükleyenler ise kavramın mecazi anlamı üzerinde durmuşlar. İnsan bedenini veya benliğini düşman karşısında duran engele benzeterek

²² Kocakaplan, İsa (2008) **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy**, 69; Düzdağ, M. Ertuğrul, (2006) **İstiklâl Marşını Açıklama Denemesi**.

açıklamışlardır. Kavrama “sınır, çizgi” (f=5) ve “bağlanan, bağ” (f=4) anlamlarını yükleyenler de olmuştur. 10 öğretmen adayı ise kavramı cevapsız bırakmıştır.

Türk Dil Kurumu bent kavramının İstiklâl Marşı'nda kullanılan anlamını “1. Bağ, 2. Su biriktirmek için akan suyun önüne yapılan set, bütet” şeklinde tanımlamıştır²³. Kaplan ve Düzdağ da İstiklâl Marşı'nın açıklamasını yaptıkları çalışmalarında bent kavramına “set, duvar ve düşman orduları” anlamlarını yüklemişlerdir²⁴.

Öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu kavramı gerçek anlamına uygun bir şekilde açıklarken, bir kısmı ise anlama mecazen “engel, sınır, çizgi, beden ve vücut” anlamlarını yüklemişlerdir. Bir kısım öğrenci ise kavrama “benlik” gibi tamamen ilişkisiz bir anlam vermiştir. Elde edilen bulgular öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun bent kavramını anlamına uygun bir şekilde açıkladıkları sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ancak 10 tane öğrencinin hiç cevap vermemiş olması da düşündürücüdür.

Tablo 6: Öğretmen Adaylarının Garp Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Garp Kavramı	1. Batı	44
	2. Cevapsız	12
	3. Avrupa	3
	4. Düşman	3
	5. Zulüm	2
	6. Gelecek	2
Toplam		66

Tablo 6’da öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan Garp kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre

²³ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.376.

²⁴ Kocakaplan, İsa (2008) **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy**, 70; Düzdağ, M. Ertuğrul, (2006) **İstiklâl Marşını Açıklama Denemesi**.

Garp kavramı en çok “Batı” (f=44) olarak tanımlanmıştır. Bunu “Avrupa” (f=3), “düşman” (f=3), “zulüm” (f=2) ve “gelecek” (f=2) tanımları izlemiştir. 12 öğretmen adayı kavramı cevapsız bırakmıştır. Bazı öğretmen adayları ise kavramı “sınır boyu, sınır” ve “doğu” şeklinde tanımlamıştır.

Mehmet Akif Ersoy ünlü eseri Safahat'ta “Garb'ın efkârını, asarını düşman tanımak;” dizesinde kullandığı Garp kavramını “Avrupa, Batılı ülkeler” şeklinde açıklamıştır²⁵. Türk Dil Kurumu da kavramı “Batı” şeklinde açıklamıştır²⁶. Ayrıca alan ile ilgili yapılan başka çalışmalarda da kavram “Batı” şeklinde tanımlanırken Batıda yer alan Avrupa devletlerini kastedilmiştir²⁷.

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı kavramı marştaki anlamına uygun “Batı ve Avrupa” şeklinde tanımlamışlardır. Yapılan “Batı” tanımı kavramın gerçek anlamında kullanılırken, verilen “Avrupa” yanıtı ise kavramın yan anlamı olarak kullanılmaktadır. Öğretmen adaylarının bir kısmı verdikleri “düşman ve zulüm” yanıtı ile kavrama mecaz anlam yüklemişler ve Avrupalı devletleri (o dönemin şartları düşünülerek) düşman olarak nitelendirmişlerdir. “Sınır boyu, sınır ve doğu” cevapları ise kavramla tamamen ilişkisiz yanıtlardır. 12 kişinin cevap vermemesi ve iki kişinin tamamen yanlış bir anlam yüklemesinde bulunmasının olumsuz bir durum olduğunu da belirtmek gerekir.

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Şühedâ Kavramına Yükladıkları Anlamla İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Şühedâ Kavramı	1. Şehitler	45
	2. Cevapsız	17
	3. İman	1
	4. Verim	1
	5. İnsan	1
	6. Karşı koyma azmi	1
Toplam		66

²⁵ Düzdağ, M.Ertuğrul (1987) **Safahat, Mehmet Akif Ersoy**, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları, 13.

²⁶ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.726.

²⁷ Ergin, Muharrem (1992) “İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif”, **Mehmet Akif'i Anlatıyorlar**, s.91; Doğan, D.Mehmet (2006) “İstiklâl Marşı: Derin Bir Milli Mutabakat Metni”; Düzdağ, M. Ertuğrul (2006) **İstiklâl Marşı'nı Açıklama Denemesi**.

Tablo 7'de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan şühedâ kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre şühedâ kavramı en çok “Şehitler” (f=45) olarak tanımlanmıştır. Bunu “İman” (f=1), “verim” (f=1), “insan” (f=1) ve “karşı koyma azmi” (f=1) tanımları izlemiştir. Kavramı 17 öğretmen adayı ise cevapsız bırakmıştır.

Türk Dil Kurumu kavramı “şehitler” şeklinde tanımlamıştır²⁸. Ergin, “İstiklâl Marşı'mız ve Mehmet Akif” adlı çalışmasında Mehmet Akif'in bu mısradaki ölen Mehmetçiklere seslendiğini ifade ederek şehitleri kastettiğini belirtmiştir²⁹. Yine Düzdağ ve Kaplan İstiklâl Marşı'nı açıklama denemelerinde kavramı şehitler anlamında açıklamışlardır³⁰. Duymaz da çalışmasında Mehmet Akif'in burada ad aktarması yaparak şehit kanı yerine şehitler anlamına gelen şühedâ kavramını kullandığını belirtmiştir³¹. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir kısmının kavrama yükledikleri anlam verilen açıklamalarla örtüşmektedir. Kavrama “insan” anlamını yükleyen öğrenci mecazen şehitleri kastetmiş olabilir. “İman, verim ve karşı koyma azmi” cevapları ise kavramla ilişkisiz anlamlardır. Kavramı cevapsız bırakanlar ve kavrama yanlış cevap verenlerle birlikte şühedâ kavramının anlamını bilmeyenlerin sayısı ise yirmidir. Yani grubun yaklaşık olarak üçte biri şühedâ kavramının anlamını bilmemiştir.

Tablo 8: Öğretmen Adaylarının Hüdâ Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Hüdâ Kavramı	1. Allah, tanrı	53
	2. Cevapsız	10
	3. Feda olmak	1
	4. Bütün varlığımın elimden çıkması	1
Toplam		66

²⁸ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.1875.

²⁹ Ergin, Muharrem (1992) “İstiklâl Marşı'mız ve Mehmet Akif”, Mehmet Akif'i Anlatıyorlar, s.92.

³⁰ Kocakaplan, İsa (2008) **İstiklâl Marşı'mız ve Mehmet Akif Ersoy**, 71; Düzdağ, M. Ertuğrul, (2006) **İstiklâl Marşımı Açıklama Denemesi**.

³¹ Duymaz, Recep (2008) **Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşı'mız**, s.78.

Tablo 8’de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan Hüdâ kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre Hüdâ kavramı en çok “Allah, tanrı” (f=53) olarak tanımlanmıştır. Bunu “Feda olmak” (f=1) ve “bütün varlığımın elimden çıkması” (f=1) tanımları izlemiştir. Bu kavramı da 10 öğretmen adayı cevapsız bırakmıştır.

Duymaz İstiklâl Marşı’ nı açıklarken “Hüdâ” kavramını “Allah” tanımı ile ifade etmiştir³² Türk Dil Kurumu da kavramı “Huda” ifadesi ile kullanmış ve “Tanrı” şeklinde açıklamıştır³³. Ayrıca Ergin ve Düzdağ da çalışmalarında kavramı “Allah” manasında açıklamışlardır³⁴. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının kavrama yükledikleri “Allah, tanrı” açıklaması literatürde yer alan açıklamalarla örtüşmektedir. “Feda olmak” ve “bütün varlığımın elimden çıkması” yanıtları ise kavramla ilişkisiz anlamlar içermektedir. Kavramı 12 öğretmen adayı cevapsız bırakmıştır veya kavrama yanlış anlam yüklemiştir. Bu durum ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında öğrencilere istenilen yeteneklerin yeterli düzeyde kazandırılmadığını göstermektedir.

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Cüda Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Cüda Kavramı	1. Cevapsız	30
	2. Ayrılık	21
	3. Mahrumiyet	7
	4. Esir, sürgün	3
	5. Yalnız kalmak	2
	6. Allah	2
	7. Asla	1
Toplam		66

³² Duymaz, Recep (2008) **Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız**, s.77.

³³ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.903.

³⁴ Ergin, Muharrem (1992) **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif**”, **Mehmet Akif’i Anlatıyorlar**, s.92; Düzdağ, M. Ertuğrul (2006) **İstiklâl Marşı’nı Açıklama Denemesi**.

Tablo 9’da öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan cüda kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre cüda kavramı en çok cevapsız (f=30) bırakılmıştır. Verilen yanıtlar içerisinde ise en fazla “ayrılık” (f=21) tanımı yapılmıştır. Bunu “mahrumiyet” (f=7), “esir, sürgün” (f=3), “yalnız kalmak” (f=2), “Allah” (f=2) ve “asla” (f=1) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu cüda kavramını “yurt, baba ocağı gibi çok sevilen şeylerden ayrılmış olan, uzak kalmış olan” şeklinde tanımlamış ve İstiklâl Marşı’ndan örnek vermiştir³⁵. İstiklâl Marşı’nın açıklaması ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da kavram, “vatandan ayrı kalmak” şeklinde yorumlanmıştır³⁶. Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı kavramı cevapsız bırakmışlardır. Bu kavramın çalışmaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir kısmı tarafından cevapsız bırakılması veya yanlış yorumlanması öğretmen adaylarının önceki eğitim hayatlarında İstiklâl Marşı’nda kullanılan kavramlarla ilgili yeterli ve etkili bir eğitim almadıklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının bu kavramı neden cevapsız bıraktıkları konu ile ilgili başka çalışmalar yapılarak araştırılabilir. Kavramın açıklamasını yapan öğretmen adaylarının verdikleri cevapların büyük bir kısmı TDK’nın yaptığı açıklama ve yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Kavrama “esir, sürgün ve yalnız kalmak” anlamlarını yükleyen öğretmen adayları ise, kavrama mecazen vatandan ayrı kalmak anlamını yüklemişlerdir. “Allah ve “asla” yanıtları ise kavramla ilişkisiz anlamlardır.

³⁵ Türk Dil Kurumu (2005) Türkçe sözlük, s.376.

³⁶ Duymaz, Recep (2008) Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız, s.79; Düздаğ, M. Ertuğrul, (2006) İstiklâl Marşını Açıklama Denemesi ; Kocakaplan, İsa (2008) İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy, s.71.

Tablo 10: Öğretmen Adaylarının Mabet Kavramına Yükladikleri Anlamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Mabet Kavramı	1. İbadethane, tapınak	40
	2. Cevapsız	14
	3. Ev	5
	4. Kutsal sayılan şey	4
	5. Mezar	3
	6. Özel	1
	7. Ceset	1
Toplam		66

Tablo 10’da öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan mabet kavramına yükladikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre mabet kavramı en çok “ibadethane, tapınak” (f=40) olarak tanımlanmıştır. Bunu “ev” (f=5), “kutsal sayılan şey” (f=4), “mezar” (f=3), “özel” (f=1) ve “ceset” (f=1) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu mabet kavramını “1.Tapınak. 2. Özel bir konuda, sevgi ve saygı ile bağlanmanın ortaya konulduğu yer” şeklinde tanımlamıştır³⁷. Kaplan yaptığı açıklamada Mehmet Akif’in dinine bağlı bir Müslüman olarak özellikle mabet olarak ezanların okunduğu camileri vurguladığını belirtmiştir³⁸. Tartan “İki Derste İstiklâl Marşı” adlı çalışmasında kavramı iki farklı anlamda yorumlamıştır. İlk olarak tüm vatani, ikinci olarak ise camileri mabet kavramı ile açıklamıştır³⁹. Duymaz da çalışmasında Tartan’ın birinci açıklamasında belirttiği gibi mabet olarak tüm vatani belirtmiştir⁴⁰.

Öğretmen adaylarının verdiği “ibadethane, tapınak” yanıtları TDK’nın yapmış olduğu birinci tanımla (tapınak) ve Kaplan ve Tartan’ın tanımları ile örtüşmektedir. “Ev, kutsal sayılan şey ve özel” yanıtları ise öğretmen adaylarının kavrama yükladıkları mecaz anlamlar olmakta ve TDK’nın yapmış

³⁷ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.1319.

³⁸ Kocakaplan, İsa (2008) **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy**, s.72.

³⁹ Tartan, Yılmaz (1997); <http://www.diyenet.gov.tr/turkish/dy/WebYayinOku>. (01.01.2011).

⁴⁰ Duymaz, Recep (2008) Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız, s.80.

olduğu ikinci tanımla örtüşmektedir. Kavrama yüklenen “mezar ve ceset” anlamları ise ilişkisiz açıklamalardır. 16 öğretmen adayının kavramı cevapsız bırakması veya yanlış anlam yüklemesi ise düşündürücüdür.

Tablo 11: Öğretmen Adaylarının Vecd Kavramına Yükledikleri Anlamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Vecd Kavramı	1. Cevapsız	34
	2. Zevk, şevk, aşk	15
	3. Kendinden geçmek	7
	4. İstek	5
	5. Vücut	3
	6. İbadet	2
Toplam		66

Tablo 11’de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan vecd kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre vecd kavramı öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu tarafından cevapsız (f=34) bırakılmıştır. Verilen yanıtlar içerisinde en çok “zevk, şevk, aşk” (f=15) olarak tanımlanmıştır. Bunu “kendinden geçmek” (f=7), “istek” (f=5), “vücut” (f=3) ve “ibadet” (f=2) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu kavramı “Sevgi veya heyecandan doğan coşkunluk, kendinden geçme, esrime” şeklinde tanımlamıştır⁴¹. Ergin kavramı büyük bir saadet şeklinde açıklarken, Duymaz ise kavramı “coşkunluk” olarak ifade etmiştir⁴².

Öğretmen adaylarının büyük bir kısmı kavramı cevapsız bırakmışlardır. Bu da öğretmen adaylarının kavrama yabancı olduklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının verdikleri “Zevk, şevk, aşk, kendinden geçme” yanıtları kavramla ilgili yapılan açıklamalarla doğrudan veya dolaylı olarak

⁴¹ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.2084

⁴² Ergin, Muharrem (1992) “İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif”, Mehmet Akif’i Anlatıyorlar, s.92; Duymaz, Recep (2008) **Milli Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız**, s.82.

örtüşmektedir. “İstek” yanıtı kavrama mecaz bir anlam yüklerken, “vücut ve ibadet” yanıtları ise kavramla ilişkisiz anlamlardır. Elde edilen bulgular öğretmen adaylarının büyük bir kısmının kavramı bilmediklerini ortaya çıkarmıştır. Kavramın anlamının bu kadar çok sayıda öğretmen adayı tarafından bilinmemesi ilköğretim ve orta öğretim kurumlarında verilen eğitimin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Tablo 12: Öğretmen Adaylarının Ceriham Kavramına Yükledikleri Anlamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
Ceriha Kavramı	1. Cevapsız	43
	2. Yara	15
	3. Olay	4
	4. Çevre	2
	5. Dünya	1
	6. Her yerden insanların katılması	1
Toplam		66

Tablo 12’de öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı’nda kullanılan ceriham kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının büyük bir kısmı kavramı cevapsız (f=43) bırakmışlardır. Verilen yanıtlara göre ceriha kavramı en çok “yara” (f=15) olarak tanımlanmıştır. Bunu “olay” (f=4), “çevre” (f=2), “dünya” (f=1) ve “her yerden insanların katılması” (f=1) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu kavramı “yara” şeklinde tanımlamış ve İstiklâl Marşı’ndan “Her cerihamdan boşanıp ilahi kanlı yaşım” dizesi ile örneklendirmiştir⁴³. İstiklâl Marşı’nın açıklamasının yapıldığı diğer çalışmalarda da kavram “yara” olarak açıklanmıştır⁴⁴.

⁴³ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.360.

⁴⁴ Duymaz, Recep (2008), 73; Kocakaplan, İsa (2008), 73; Düzdağ, M. Ertuğrul (2006); Tartan, Yılmaz (1997).

Çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarından sadece 15 tanesi kavrama doğru yanıt verirken, büyük bir çoğunluğu kavramı cevapsız bırakmış veya yanlış yanıtlamıştır. Elde edilen bulgular 51 öğretmen adayının bu kavramı da bilmediği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Tablo 13: Öğretmen Adaylarının İzmihlâl Kavramına Yükledikleri Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
İzmihlâl Kavramı	1. Cevapsız	48
	2. Tutsaklık	5
	3. Baskı	5
	4. İstirap	4
	5. Yıkılma, çökme	2
	6. Kabul etmeme	2
Toplam		66

Tablo 13'te öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan izmihlâl kavramına yükledikleri anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre kavram öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu tarafından cevapsız (f=48) bırakılmıştır. Verilen yanıtlara göre izmihlâl kavramı en çok “tutsaklık” (f=5) ve “baskı” (f=5) olarak tanımlanmıştır. Bunu “ıstırap” (f=4), “kabul etmeme” (f=2) ve “yıkılma, çökme” (f=2) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu kavramı “yıkılma, çökme” şeklinde tanımlamış ve “Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl,” dizesiyle örneklendirmiştir⁴⁵. Duymaz kavramı “dağılmak yıkılmak”, Tarhan, “esaret” Düздаğ ise “esirlik ve ölüm” şeklinde açıklamışlardır⁴⁶.

Veriler öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun kavram hakkında bilgisi olmadığını göstermektedir. Kavrama verilen yanıtlardan “tutsaklık, yıkılma, çökme” yanıtları alanda yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Baskı, ıstırap, kabul etmeme” yanıtları ise kavrama yüklenen mecaz anlamlardır. Türk

⁴⁵ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.1010.

⁴⁶ Duymaz, Recep (2008), 83; Tartan, Yılmaz (19979; Düздаğ, M. Ertuğrul (2006).

milletinin bağımsızlık simgelerinden biri olan İstiklâl Marşı'nda kullanılan bu önemli kavramın bu kadar çok öğretmen adayı tarafından bilinmemesi eğitim sistemimizde manevi değerlerimizin eğitime de önem verilmediğini göstermektedir.

Tablo 14: Öğretmen Adaylarının İstiklâl Kavramına Yükladıkları Anamlara İlişkin Bulgular

	Alt Temalar	f
İstiklâl Kavramı	1. Bağımsızlık	29
	2. Özgürlük	14
	3. Cevapsız	14
	4. Kurtuluş	9
	5. Gelecek	2
Toplam		66

Tablo 14'te öğretmen adaylarının İstiklâl Marşı'nda kullanılan istiklâl kavramına yükladıkları anlamlar yer almaktadır. Elde edilen bulgulara göre istiklâl kavramı en çok “bağımsızlık” (f=29) olarak tanımlanmıştır. Bunu “özgürlük” (f=14), “kurtuluş” (f=9) ve “gelecek” (f=2) tanımları izlemiştir.

Türk Dil Kurumu kavramı “Bağımsızlık” şeklinde tanımlamıştır⁴⁷. Alanla ilgili yapılan diğer çalışmalarda da kavram “bağımsızlık, özgürlük ve kurtuluş” şeklinde açıklamışlardır⁴⁸.

Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun verdiği cevaplar yapılan çalışmalarla örtüşmektedir. Kavrama “Gelecek” tanımı ile ifade eden öğretmen adayları ise kavrama mecaz anlam yüklemişlerdir. Elde edilen bulgular öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kavramı doğru açıkladıkları ama yine de kavram hakkında bilgisi olmayan öğretmen adaylarının da olduğunu ortaya çıkarmıştır. Marşın başlığında kullanılan bu temel kavramın bilinmemesi ise çok acı verici bir durumdur. Bu tür kavramlar insanların kendiliğinden anlam yükleyebilecekleri kavramlardır. İstiklâl kavramının öğretmen adayları

⁴⁷ Türk Dil Kurumu (2005) **Türkçe Sözlük**, s.990.

⁴⁸ Duymaz, Recep (2008), 83; Tartan, Yılmaz (1997); Düzdağ, M. Ertuğrul (2006).

tarafından cevapsız bırakılması veya yanlış yorumlanması, İstiklâl Savaşı'nın da bilinmediği anlamına gelmektedir. Bu durum ise üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir husustur.

SONUÇ

Bu çalışma İstiklâl Marşı'nda kullanılan bazı kavramların (şafak, sancak, ocak, celâl, bent, garp, şühedâ, Hüdâ, cüda, mabet, vecd, ceriham, izmihlâl, istiklâl) anlamlarının, öğretmen adayları tarafından ne düzeyde bilindiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır. Deneklerin kavramlara verdikleri anlamlar, istatistikî olarak tablolaştırılmıştır. Kavramlara yüklenen anlamların içerik analizleri yapılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun “şafak, sancak, ocak, celâl, bent, Garp, şühedâ, Hüdâ, mabet ve istiklâl” kavramlarının anlamlarını genel olarak bildikleri anlaşılmıştır. Ancak bu kavramların anlamını bilmeyenlerin ve kavrama yanlış anlam yükleyenlerin olduğu da görülmüştür. Grubun yaklaşık olarak altıda biri, çok bildikleri ortaya çıkan bu kavramların anlamını açıklayamamıştır, tanımlayamamıştır. Bütün kavramları doğru olarak tanımlayan hiçbir öğretmen adayı çıkmamıştır.

İstiklâl marşı gibi anonim bir şiirin ve metnin, uzun süreli eğitime rağmen, tam olarak öğrenilmemiş olması manidardır. Anlaşılan İlk ve Orta Öğretim sistemimiz milli değerlerin ve sembollerin öğretimi konusunda yetersizdir. Kendisinden bekleneni verememektedir. Öğrencilere bu konuda yeterli, etkili ve verimli bir eğitimin verilmediği görülmektedir.

“Cüda, vecd, ceriha ve izmihlâl” kavramlarının anlamlarını ise öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu bilememiştir. Bu kavramları çok az öğretmen adayı anlamına uygun açıklayabilmiştir.

Özellikle istiklâl kavramının anlamının bazı öğrenciler tarafından bilinmemiş olması ise ayrıca üzerinde durulması gereken bir konudur. Çünkü bu kavramın anlamını bilmeyen öğrencilerin, İstiklâl Savaşındaki İstiklâl kavramının anlamını da bilmediklerini akla getirmektedir.

İstiklal Marşı ile ilgili şekli uygulamalar, bilindiği gibi, okullarımızda sürekli tekrarlanmaktadır. Anlaşılan şekli retoriklerin yerine getirilmiş olması,

konuyla ilgili bilincin ve anlaşılabilirliğin oluşması için yeterli değildir. Birçok öğrenci anlamını bilmediği bir marşı okumuş olmaktadır.

Kendi sembollerini ve retoriklerini öğretemeyen bir eğitim sistemi ile karşı karşıya olduğumuz anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKANDERE, Osman, “Oğlu Emin Akif Ersoy’un Anlatımlarıyla Mehmet Akif Ersoy’un Millî Mücadeleye Katılması Ve Bazı Hususiyetleri”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:20.
- AYDIN, Rıza (2006)., “Türkiye’de Orta Öğretim Kurumlarında İstiklâl Marşı Söyleme Ve Yönetme Problemleri”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, **Yüksek Lisans Tezi**, Ankara.
- BANARLI, Nihad Sami (1961)., **İstiklâl Marşı’nın Manası**, Mehmet Akif, İstanbul, Çeltüt Matbaacılık.
- ÇUHADAR, Hakan (2009)., “Türkiye’de Ulusalçılığın Değişmeyen Simgesi: Onuncu Yıl Marşı”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:9, Sayı: 2.
- DOĞAN, D.Mehmet (2006)., “İstiklâl Marşı: Derin Bir Millî Mutabakat Metni”, **Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:73, Özel sayı.
- DUYMAZ, Recep (2008)., **Millî Mücadelemiz ve İstiklâl Marşımız**, İstanbul, 3F Yayınevi.
- DÜZDAĞ, M. Ertuğrul (2006)., “İstiklâl Marşı’nı Açıklama Denemesi”, **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı: 73 (Özel sayı).
- DÜZDAĞ, M.Ertuğrul (1987)., **Safahat, Mehmet Akif Ersoy**, İstanbul, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ELMAS, Nazım (2006)., “Mehmet Akif’in Sanatı İle Millî Marş Olan Şiir”, **Bilim ve aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, Sayı:73, MEB. Yayınları.
- ERGİN, Muharrem (1992)., “İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif”, **Mehmet Akif’i Anlatıyorlar**, İstanbul, Aydınlar Ocağı Yayını.
- ERKAL E.Mustafa, **Sosyoloji (Toplumbilimi)**, Der Yay. İstanbul 1999.
- KOCAKAPLAN, İsa (2008)., **İstiklâl Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy**, 6. Baskı, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- ÖZDEMİR, Şaban ve YILDIRIM, Tahsin (2008)., **Mehmet Akif’i Anlamak**, İstanbul, Yağmur Yayınevi.
- SOYSAL, Mahmut E. (2010)., “Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız”, **A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Sayı:42.
- ŞEHSUVAROĞLU, Lütfü (2002)., **Mehmet Akif Ersoy**, Ankara, Alternatif Yayınları.

138 ÖĞRETMEN ADAYLARININ İSTİKLÂL MARŞI'NDA KULLANILAN
KAVRAMLARI ANLAMA DÜZEYLERİ

- TARTAN, Yılmaz (1997)., “İki Derste İstiklâl Marşı”,
<http://www.diyenet.gov.tr/YayinOku>. (01.01.2011).
- TEPEBAŞILI, Fatih (2004)., “Kullanımlık Metin Türü Olarak Ulusal Marş Kavramı Ve İşlevleri”, **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:17.
- TİMURTAŞ, Faruk K. (2006)., **Mehmet Akif ve Cemiyetimiz**, 2. Baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU (2005)., **Türkçe Sözlük**, 10.Baskı, Ankara,
- YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan (2005)., **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara, Seçkin Yayınları.
- <http://www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul>. (27.01.2011)